

et efficiatur puer; postea verò illud magnis doloribus enititur: ita Ægyptus suscepit illos primos patriarchas quasi semen, quos sub parvo numero septuaginta duorum animarum Scriptura sacra expressit, ibique crevit, et populus formatus est talis ut timorem incuteret Pharaoni et habitatoribus Ægypti dicentibus, Exodi 12, 35: *Ecce populus iste Israel magnus est*. Tunc ipsomet Ægypto enitente (urgebant enim Ægyptii filios Israel, ut egredierentur de Ægypto) magnis et ingentibus doloribus, quos Ægyptus sustinuit per plagas et submersio-nem Pharaonis et exercitus illius, erupit populus tanquam de vulva procedens. Unde et sæpè in Scriptura sacrà egressio illa vocatur natiuitas aut partus Ægypti; signantur apud Ezechielem dies, quæ Synagoga egressa fuit de Ægypto, vocatur dies natiuitatis aut ortus illius. Tunc autem populum illum concludit ostiis, præceptis scilicet antiquæ legis. Nam post quinquaginta dies ab egressu ab Ægypto lex data fuit in monte Sina. Egredi verò metaphora exprimit legis præcepta, quibus populum tunc constrinxit: *Cum vernerem*, inquit, *nubem vestimentum ejus, et caligine illud quasi pannis infantie obvolerem*. Puer statim ac ex utero prodiit vestitus ab obstetric, vestibus quidem à patre pueri traditis illi ætati convenientibus, pannis scilicet et fasciis stringentibus et colligantibus brachia, manus, crura, pedes et totum corpus: quoniam namque tener tunc est, oportet omnia membra, ut seruentur, colligari et involvi. Moyses obstetricis officium gessit, et vestimentis à Deo datis, præceptis, inquam, legis, quæ Deus Moysi tradidit, totum puerum omni ex parte exterius calligavit. Mirum est enim, quot quantaque præceperit: nulla siquidem res externa est, circa quam preceptum non fuerit impositum. Præceptum enim circa cibum, potum, vestes, domos, lectos, quomodo et quid comedere deberent; quomodo et quid bibere; quomodo domus essent extruenda; et cætera; quæ quamvis Deo videbantur indigna, omnia tamen ista insignia excellentissimaque continebant sacramenta, quæ propterea vocat nubem et caliginem. *Umbra enim habebat Lex futurorum bonorum*, Heb. 10, 1: nihilque erat quod non mysterium aliquod sub illa caligine reservaret. *Nubem ergo*, inquit S. Gregorius, *Deus vestimentum posuit, dum populum Judæorum ab errore perfidie eripuit, nec tamen illis claritatem sui luminis patefecit; quasi ex tenebris eos abstulit, sed adhuc nubem restavit: quoniam etiam verborum suorum caligine quasi pannis infantie involvit, dum non aperta spiritali predicatione, sed præceptis litteræ adstrinxit. Infernus namque populus cum præceptorum pannos volens pertulit, ad firmiorem statum ex ipsa sua ligatione pervenit*. Vide lib. 28 Moralium, cap. 9, ubi plures alios sensus allegoricos adfert.

Tropologicè quasi inundans mare profundum et immensum ira est, et diversis truculentisque cogitationibus quasi magna ventorum vi agitare totum atque turbare hominem solet; et effervescescens quodam quasi æstu, quiddam adversatur conatur obruere. Hoc ergo mare intumescere cum incipit, terminis rationis obvallandum fortiter est, et ne illos transiliat ac super-

grediatur diligenter cavendum; quin audire etiam compellatur jubentem Deum: *Usque hinc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos*; hoc est, ne à me positos rationis terminos excedas. Itaque prudenti sapientiam consilio morantur irati antequam quiddam designent, dicant, faciant, ratione adhibita expendere omnia, et ne quid contra Dei jussa committant diligenter advertere. Ut enim nauta presentientes tempestatem anchoris firmant naves, ita, priusquam ingruat tempestas iracundia, ratione firmandus animus, et in diversum nitendum, ut Plutarchus in Moralibus ait. Plures alios sensus tropologicos seu morales ad hunc locum accommodatos vide' apud S. Gregorium, lib. 25 Moralium, cap. 9; quibus conformiter D. Petrus Damiani, serm. 15: *Quid, inquit, per mysterium mare nisi reprobos homines et infideles insinuat; qui nimirum quædam carnalis ingenii subsanguine cellidit, sed odiis ac simultatibus invicem intenuantur semper amari, et velut mare diversis tentationum flatibus intumescunt, cupiditatumque carnalium procellis ac tempestatibus quatuntur? Quid verò arida, nisi animam designat fontem fidei sitiientem, vel ad creatorem suum ardentè desiderio tanquam sitiundis faucibus anhelantem? Ab arida ergo mare dividitur, quando Deus omnipotens se si sitientium reproborum impetus reprimi, et tanquam litus marinis fluctibus objicit, dum conatibus fervescens insanie suæ moderraniam limitem figit. Quod profectò illa Dei vox probat, quæ dicit: *Quis conelustit ostiis mare?* etc. *Enimverò rectè per mare pro gravi hominis designatur, quod videlicet furere est turbidum, rixis amarum, elatione superbie tumidum, caligine multoties fraudis obscurum. Separavit ergo tunc Deus mare, et minaces fluctus ab inundatione terre compescuit, ut terra virentes herbas et ligna pomifera germinaret, ac deinde segetum fructus afferret. Separat etiam nunc ab electis suis reproborum turbines persequentium, et quasi furentes coerctet impetus tempestatum, quos etsi furere usque ad infligenda corporibus te tormenta concedit; ne tamen animas ledant, invitâ eos atque perigili brachii sui protectione custodit, quodammodo dicens mari: *Hinc usque venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos; ac si patenter dicat: Usque ad inferenda corporibus te tormenta relaxo; ne autem usque ad animam cumulis intumescensibus profusus, legis mee tibi litus oppono; ut dum furori fluctuum tuorum litus objicitur, terra-cordis ad proferenda fructuum germina libera relinquatur.***

VERS. 12. — NUMQUID POST ORTUM TUUM PRÆCEPISTI DILUCCULO, ET OSTENDISTI AURORÆ LOCUM SUUM (1)?

(1) An nunquam ad nutum tibi subditos habuisti diem et astrâ? Hic pariter aliquid ironicum est. Tu, qui heri vel nudistertius natus es, quid imperio tuo obnoxium habes? (Calmet.) Quasi dicat: Numquid natus eras, et aderas tu cum aurora et diurna lux creata est? Dilucllo, scilicet ut oriretur, et lumen suum spargeret.

OSTENDISTI AURORÆ LOCUM SUUM? Ostendisti quæ cœli parte sol supra horizontem deberet emergere? (Menochius.)

NUMQUID POST ORTUM TUUM (Hebraicè et Chaldaicè,

Congruenter post terre, colorum et angelorum creationem et apuram congregationem progreditur Deus ad opus diei quarti, in quo creatus est sol; ad quem aurora pertinet et dilucllum, occasus et ortus, id est, orientalis et occidentalis plaga; quæ ab oriente et occidente sole nomen acceperunt; quasi dicat: Numquid natus eras, O Jobe, quando formatus es sol; aut postquam in vivis esse cœpisti, præscripsisti illi, quomodo suos obiret cursus constantes et ratos? ostendistine locum, ubi occidens absolvetur cursum suum, et oriens inchoaret? Præcipere autem dilucllo idem est quod ostendere auroræ locum, id est, loca illa definire unde quotidie sol oritur: singulis enim diebus ortus sui locum in finitore mutat; eadem tamen loca sol singulis annis peragrât. Hæc ergo sapientissima dispositio, quæ sol terram universam lustrat (neque est qui se abscondat à calore ejus, ut ait David, Psal. 18, 7: quæ et naturæ leges appellantur, quoniam ab auctore naturæ latè et inventæ sunt) præcipere dilucllo et ostendere auroræ locum merito dicitur. Quamvis enim oriens sit semper in certâ aliqua regione, animadvertitur tamen solem secundum anni tempus modò alius, modò ex inferiore loco oriri.

Mysticè accipiendo hæc nova est interrogatio, et satùs stupenda. Nam dilucllo et aurora precedunt ortum solis. Quomodo ergo sol justitiæ dicit: Numquid tu es sicut ego, qui post ortum meum præcepi dilucllo ut surgeret, et auroræ ostendi locum suum? utique hoc æternitatem Verbi divini indicat; cujus ortus à Patre æternus est, juxta illud, Psal. 109, 7: *Es*

à diebus tuis, seu ex quo natus es) præcepisti dilucllo, id est, fecisti oriri lucem matutinam? et ostendisti auroræ locum suum, ubi sol vel æstate, vel hieme oriri debeat?

An à diebus tuis, hoc est, an ex quo tu natus es, præcepisti lucem matutinam; hoc est, jussisti illi ut oriretur דרדד דרדד auroram locum suum, unde debeat illa prodire. (Lud. Cappellus.)

Jam à terrâ et mari transit ad cœlum, et quia in cœlo solis ratio summo per admiranda est, et presentium ejus ortus, qui quotidie novus est, ut in momento atræ noctis tenebræ aurorâ adveniente pellantur, ideò interrogat: *Num à diebus tuis*, id est, inde ex quo natus es, nunquam, præcepisti matutino? ut scilicet existeret. Quod dicit, *à diebus tuis*, eo significari volumi, id, antequam ille nasceretur, factum, et perpetuum illum se certum et constantem naturæ ordinem à Deo jam inde ab orbe condito institutum esse. Nec alio sensu Schulzens, qui vertit: *An præ diebus tuis mandasti auroram?* i. e., eò quòd dies habes numerosos, et ipso mundo mecum antiquior sis? Sententia quidem per se apta, nec tamen usui dictionis כיון congruens; illam enim notare nunquam manifestum est ex 1 Sam. 25, 28. *Nil mali tibi accidit כיון nunquam*. Item 1 Reg. 1, 6: *Nec castigavi eum pater כיון nunquam*. Eodem sensu supra, 27, 6, כיון sumendum. *Num scire fecisti auroræ locum suum?* auroræ notum fecisti, ubi singulis anni diebus exoriretur, quotidie ejus locum mutato? an locum certe quoque die soli assignabis in cœlo, unde oriat? Verbo דרדד דרדד ita legenda, ut 7 prioris dictionis cum initio sequentis jungatur, ut dagesch in primâ litterâ vocis דרדד indicat, quasi דרדד דרדד scriptum esset, quod ipsum et passim in codice reperitur. Attamen et illa lectio, דרדד דרדד, constare potest, ut 7 sit paragogicum. (Rosenmuller.)

utero ante luciferum genui te. Et quia idem est lux vera et splendor paterna gloria, à quo procedit lux matutina, et quiddid in hoc mundo lucis est participes, ideò per ejus voluntatem oritur dilucllo, et aurora consurgit, omnesque sancti resurgunt nova luce splendescentes; sed præ omnibus ejus mater, tanquam nova aurora consurgens, cui ostendit locum suum, hoc est, omnium supremum post ipsum, ad suam dexteram ei assignans thronum, sicut Salomon matrem suam.

Aliter D. Gregorius, lib. 29 Moralium, cap. 2, hæc accipit, non de ortu à Patre ante secula, in quo non est prius et posterius, ante et post, cum sit æternus; sed de ortu temporali ex matre in Bethleem: post quem Ecclesie significare per dilucllo et auroram, quæ ex tenebris ignorantie tendit ad verum lumen fidei, præcepti ut locum quæreret in quo plenitudinem lucis inveniret; et ipsum ei locum ostendit, ut re inventâ frueretur. *Quid est*, ait D. Gregorius, *locus auroræ, nisi perfecta claritas visionis internæ, ad quem cum docta venerit, de transacta noctis tenebris nihil habebit? Locum suum aurora considerat, quando sancta anima ad contemplandam Conditoris sui speciem flagrat.*

Ita Gregorius. Quæ rectè ad contemplationem Christi jam nati applicantur, qui Ecclesie visio temporis præcepit ut ipsum quæreret, et locum ubi ortus est ostendit; pastoribus quidem per angelos, dum claritas Dei circumfudit illos; magis vero per stellam, quæ illos excitavit, et deduxit ad locum ubi natus erat; ut illic applicare liceat quod scriptum est, Isaïæ 42, 2: *Quis suscitavit justum ab oriente; et vocavit eum ut sequeretur se?* Id est, ego, et non alius, suscitavit congregationem illam justorum, quæ in oriente erat, et traxi eam ut me quæreret ac inveniret; ac me ipsum palam manifestavi, ut me gauderet presentia. Unde non immeritò hoc festum Ecclesie nuncupavit Epiphaniam, id est, manifestationem, quia Christus Dominus mirabili quodam modo genitus, idque in oriente, unde lumen nascitur, se manifestavit.

VERS. 13. — ET TENUISTI CONCUITIENS EXTREMA TERRÆ (1), ET EXCUSISTI IMPIOS EX EA? Quasi dicat:

(1) Rectius: *Ut obtineat extremas partes terre*, ut subito se in omnes terræ partes diffundat: aurora scilicet, de qua præcessit.

ET EXCUSISTI IMPIOS EX EA, id est, quia manè judicicia exercebantur. (Grotius.)

Cum imperium tuum in cœlestia non porrigas, utrumque majorem generis in terrestribus auctoritatem. Unquamne terram ad utramque oram, instar abaci, utrumque manu tenuisti, ut eâ excussis impij deicerentur? Id utique vires tuas longè superat. Bæda Venerabilis et Hieronymaster in Commentario ad Jobum censent, cribri metaphoram hinc usurpari, quod utraq; manu apprehenditur et agitur, ut paleæ et stipulæ excutiantur. Ita Deus cribrum hinc atque illic concussit, sive excussit tanquam vestimentum, ut impios velut paleas et lolium excussat à frumento justorum, Amos 9, 9, et Jesus Christus in Luca, 22, 31, eadem cribri similitudine exprimitur discrimen quo Deus bonos ab impijs secerant. Interpretum plura explicant de aurorâ: *Judicasti aurora locum suum*, v. 13, ut arripere utramque angulum terre? Tunc impij illam fugiunt. Equidem cum aurora albescit, filii tenebrarum,

Rogo etiam te, mi Job, an haec usque ad ultimas

fures, latrones abunde sese, et inivisam lucem fugiant. (Calmet.)

Ut apprehenderet, scilicet אורא, aurora, alas, extrema terra, momento per totum orbem terrarum diffusa ad ultimos usque fines veluti occupat terrae oras. Aurora dicitur occupare alas, id est, oras, extremas, quia cum exoritur ab eius loco primo colustrat extremas terrae partes. Ipsi autem terram exoriente luce deuntur exorti de terra (אורא) (אורא כבוד) luce noctu grassantur latrones, fures, mochi, sicarii, alicuique ejusmodi facinorosi homines, sed exoriente sole, mem lucis, ne deprehendantur, subducunt sese, et delitescunt, similes feris, lupis, leonibus: quae bestiae per noctem grassantur, sed sub auroram lustra sua repellunt. (Ladv. Cappellus. Not. crit. Iti Jobus supra, 24, 15, dixerat, impios, quod lucem oderint, ut suis maleficis inimicam, ea exorta interdum non jam compareat, aut certe faciora sua patrare non audent, ut ita velut a terra excessi benedictio lucis videantur. 1788) Hieronymus et Ieremi non ad auroram, sed ad Jobum referunt: Ut apprehenderet terrae extremitates, ut ego apprehendo, velut tenens ambas terrae extremitates manibus, et de terra exiens, quos volo, impios: ut cum homo vestis extrema tenens pro manibus eam conentit, et ex ea excutit, ut vult, et quicquid vult, ut pulverem, et alia, ita et mihi tam facile est, velut apprehensis terrae extremitatibus ex ea impios excutere. Sensus quidem egregius et aptus. Sed ex meo sensu elegantior existit imago, si apprehensio extremorum terrae ad auroram referatur. Iti et Schultens praetuli: Lucem dicit, inquit, pignet velut Dei ministrum, cui demandata sit provincia illa, alas terrae quotidie arce ripiendi, ad impios inde, tanquam sordes et pulverem, excutendos, et opera tenebrarum, cum luce fugis illis, confundenda et dissipanda. (Rosemuller.)

Extrema terra. Pro extrema terra, in Hebraeo sunt, alas terra. Nam Hebraeus appellat alas, extremitatem vestimentis: quare extremi terrae anguli, aut ora vestimenti, et limbria palliorum dicuntur hoc nomine, sicut dicitur Gen. 22. Faciant sibi fibrias, vel cinaphim. Sic dicitur 22. Faciant sibi fibrias per quatuor angulos palliorum: Hebraice, super quatuor alas. Aliqua eadem metaphorâ, Isai. 11, 12, et 24, 16, Ezech. 7, 2, dicuntur quatuor plaga terrae, id est, anguli, sive extremitates, instar alarum avis extentorum. Deus igitur vel lux ipsa momento effusa in totum hemisphaerium, attingensque extremam lineam aequatoris, complectitur extremas terrae oras velocitate mirabili. (Pineda.)

Il y a encore dans ce verset une métaphore dont Dieu se sert pour exprimer d'une manière très-relève sa toute-puissance. La terre, dans toute cette prodigieuse masse qu'elle contient, n'est à son égard que ce qu'un mantan on ce qu'un habit est à l'égard de chaque homme. Et les marchants sont sur la terre ce que la boue on la poussière est sur ce mantan. Dieu tenant donc le vaste corps de la terre entre ses mains, comme un homme tient un habit dans les siennes, la secoue pour le dire ainsi; et l'ébranlant très-fortement, il en rejette les impies par une mort violente, de même que l'homme, en secouant son habit, en fait sortir toute l'ordure et la poussière. Rien n'est plus propre à nous donner une idée vive et de la toute-puissance de Dieu, et du néant des impies, qui sont comparés, pour le dire ainsi, à la poussière d'un vêtement.

Un auteur téméraire que la raison pour laquelle il est parlé de ceci à l'occasion de l'aurora et du lever du soleil, est à cause que les jugements, et surtout les jugements criminels, se rendaient dès le matin, qui est le temps auquel l'esprit est plus net et plus dégagé de tout ce qui serait capable d'obscurcir sa lumière. Soit donc que Dieu parle des jugements ordinaires par lesquels les hommes impies sont exterminés du milieu des hommes, soit qu'il emprunte un

orbis terrarum oras sicut ego lucis auctor diffuderis? Item, an extrema terra solaribus radiis illustrans, impios lucis inimicos, caecibus et praedis noctu intentos, in sua lustra latebrasque abegeris? Ubi docet duo lucis effecta, scilicet extrema terra concutere, hoc est, illustrare quasi feriendo et verberando (quae videtur esse proprietas radiarum, quae in terram velut spicula jacuntur seu feruntur) et excutere impios ex ea, hoc est, abigere et arceri: noctu enim prodeunt ad pradas, mane, ut lux emicuit, timore percussu recedunt, et se in latebras abduunt.

Convenienter ergo Deus dum lucem à se factam commemoravit, exclusionis quoque impiorum meminit. Sicut enim lucem consequitur ut tenebras pellat, quia ejus contrariae sunt, ita et impios, qui lucem odierunt, et tenebras amant. Et sicut lucem fecit Deus ad tenebras expellendas, ita et ad impios è terra vivendum evertendos. Ex quo non leve conjectura est, eà de causâ in historia creationis primo die lucis mentionem esse factam, licet quarto die luminaria effecta narrentur; quod primo die sicut angeli simul sunt cum oculis procreati, ita iniqui angeli facti caedemones eo fuerunt die è caelo ejeti, et aeternis tenebris mandati. Pro comperto enim theologis est, brevissimo tempore iniquos angelos in caelo fuisse: quod non nisi divina luce factum fuit; congruum autem erat, ut eo die, quo tam copiosa lux creaturae spiritali orta est, oriretur quoque creaturae materiae corporisque participi. Sunt autem impii luci contrarii, sive lux materialis sive spiritalis sit. Nam iniqui materialis etiam lucis osores sunt, quia delitescere cupiunt, ut copiosè superius, cap. 24, demonstratum fuit. Quod et Christus apud Joannem docet, Joan. 3, 19: Lux venit in mundum, et diluxerunt homines magis tenebras quam lucem: erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui malè agit odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. Utraque etiam lux ejiçit impios è terra. De luce quidem spiritali id satis clarum fit in Evangelio, quod tot improbos homines, improbos mores, improbas hereses lumine suo clarissimo deiecit. De luce verò materiali constat, quia ipse assiduus ortus et occasus solis hominum vitam consumit, quod Ecclesiastes indicavit dicens, Eccle. 1, 4: Generatio praeterit, et generatio advient; cuius rei statim causam addit: Oriuntur sol et occidit, et ad locum suum revertitur, ibique renascens gyrat per meridiem, et fecit ut ad aquilonem. Cum igitur ipso lucis motu ad exitum vite quotidie veniunt improbi, appositè à luce è vitâ expelli dicuntur. Viris verò probis licet etiam ipsa dies vitam minuat, quia tamen ad aliam veram vitam vocantur, et cum morte potius restituntur quam absumantur; non ita lucis motu à terrâ, pelli dicuntur. Viris autem impiis si haec vita adimatur, nulla eis alia reliqua est; sed mors tantummodo sempiterna.

Ceterùm adhuc ad litteram, quamvis improbi in langage humain pour représenter les châtimens qu'il exerce lui-même contre ces impies, il nous fait connaître que c'est lui qui, en les faisant mourir, purifie en quelque façon la terre qu'ils souillaient par leur présence. (Sacy.)

terrâ aperta luce habitant, et suas confusiones exercent, Deus tamen adhuc illos delegit, eoque pacto illos cohibet, ut illis quodammodo terra purgetur quando sol oritur, non duo vaporibus qui noctu regnant, et aliis corruptionibus, quibus aere condensatus inficitur. Sed Deus etiam terram improbis purgat, quia tunc illi non habent illam libertatem quam cupiunt; tuncque digito seclerati et nefarii possunt monstrari: quo fit ut illos adhuc pudor aliquis retineat; loquor de impudentibus, qui oculos quasi obvolutos habent: adhuc sentiunt illi aliquos conscientiae stimulos et aculeos, ita ut sibi non permittant ad summum usque suarum iniquitatum venire. En igitur quomodo aurora prosit ad terram aliquo modo, quamvis non penitus, purgandam.

Ati cur non Jobum Dominus percutatur, an ex medio terrae iniquos expulset, sed tantum de principio et metà questio est? Terram hanc, de qua Jobus examinatur, intellige naturam humanam. Homo quippe malis infestatur sub initium, cum concipitur in peccato originali; sub medium, dum ex pravâ suâ libertate scelera secleribus conjungit; sub exitum, dum in poenam primi delicti, quo infecta est tota propago, in pulverem revertitur, et in sepulcro commutescit. Peccata igitur omnia actualia, quae scilicet mortalia nuncupantur, evitare homo potest; at ne in primo animationis instanti originalem labem contrahat, et ne post mortem cadaver in pulverem dissolvatur, in nullius situm est potestate, sed opus est prerogativa proorsu singulari, quam conferre solus potis est Deus: idcirco medi pretermisâ memoriâ, de solis finibus sive extremis interrogat. Verum quod homines non possunt Deus effici, quando purissime illius terrae virgineae, de qua Verbum caro factum est, extrema sic praeservavit, ut neque in conceptione originalem labem contraxerit, neque post mortem experta sit corruptionem. Ad quod innuendum (verba sunt Richardi à sancto Laurentio, lib. 3 de Laudibus B. Mariae) quasi de illâ loquens Dominus ad Job: Numquid tenuisti concitius extrema terrae, et excussisti impios ex eâ? id est, motus pravos; quasi diceret: Non tu hoc fecisti, sed ego. Extrema hujus terrae dici possunt conceptio carnalis et mors corporalis. A primo extremo excussit, ut dictum est, formam et motus pravos in sanctificatione; ab ultimo extremo excussit putrefactionem, vermem et pulverem in resurrectione.

Allegoricè S. Gregorius, lib. 29 Moralium, cap. 3: Extrema, inquit, terrâ Dominus tenuit; quia in fine saeculorum ad destitutum jam et alienis regibus subditum synagogam venit, atque ex illâ impios excussit; quia spiritualitâ fidei praedicationem renentes, etiam à carnalis sacrificii gloria repulsi. Vel certe extrema terra tenuit, quia ex Judaeis paucos obiectos et humiles elegit; et legis doctores deservens peccatores assumpsit: dumque ejus extrema tenet, ex eâ improbos excussit, quia dum infirmos fideles roborat, fortes in illâ infideles damnat, etc.

Tropologicè ibidem S. Gregorius per extrema terrae interpretatur extrema opera peccatoris, qui ex terre-

nis desiderii, quibus immergitur, terra efficitur; docetque Deum, qui judicat fines terrae, ultimis praedestinatorum actionibus impensius invigilare, ut corrigat; sollicitius contereare extrema terrae; ut enendet; efficacius terrore duras atque insensibiles mentes, ut quae, inquit, pessimâ securitate duruerant, salubri timore mollescant; quatenus vel serò redeant: et hoc ipsum saltem, quod diu expectati sunt, erubescant. Necessè enim est, ut praesentem vitam bonis actionibus claudant, qui apti ad aeternam aspiciendam indubitantur. Sed quid? Solasne extremas actiones judicaturus est Deus? Absit. Sed idcirco has solas expressit, ne aut justus de prioribus bonis confidat, aut injustus propter priora mala desperet: sed uterque extremum vitae finem sollicitius attendat; magis quidem sperando meliora; bonus autem pejora formidando; de quibus uterque judicatur. Ita D. Gregorius: Quia, inquit, fines terrae Dominus judicat, conversus peccator priora sive media non expavescat; justus inchoatâ justitiâ non praesumat. Concini D. Isidorus, lib. 2 de Officiis Ecclesiae, cap. 16, de penitentibus ita loquens: Si quis circa finem suum per penitentiam desinat esse malus, non tunc debet desperare, quòd in termino est ultimo vitae: quoniam Deus non respicit quales antea fuerint, sed quales circa finem vitae existimus: ex fine enim suo unumquemque aut justificat, aut condemnat, sicut scribitur, 1 Reg. 2, 10: Ipse judicat extrema terrae. Et alibi: Universorum finem ipse considerat, Job 28, 3. Ubi, quamvis nihil dicat de bonorum praesumptione omnino cohibenda per illum melum, ne fortè ad vitam exitum malè impingant, qui antea inoffenso peccate decurrerunt; tamen satis exprimit spem malorum sine dubio erigendam, si vel ad finem vitae convertantur; addit tamen optimâ praemissione: Non dubitamus, inquit, circa finem justificari hominem per penitentiam compunctionem: sed quia raro id fieri solet, metuendum est, ne diem ad finem differat conversio, incerta occupet mors, priusquam veniat penitentia. Pro qua re etsi bona est ad extremum conversio, tamen nullò melior est, quae longè ante finem agitur, ut ab hac vita securus transeat, Sic ille.

VERB. 14. — RESITRETUR UT LUTEM SIGNACULUM (1),

(1) In demortuorum locum alii substituentur, ex eadem materiâ quasi luto post varias mutationes aliis hominibus in hanc lucem eductis.

SIGNACULUM. Hominem videtur intelligere, qui divina imagine et similitudine signatus est.

STABIT Sicut vestimentum; sunt enim humana corpora quasi vestimenta quaedam animorum; haec autem vestimenta, ut dicitur, Psal. 101, 27, veterascunt, et sicut operium mutantur, et percuti. (Menchius.) Locis hujus cum precedente nexum non video, Septuaginta: Aut tu sumens terram lutum, plasmasti animal, et idonem ad loquendum eum passisti super terram? Chaldaei: Converterit in lutum figura eorum, et stabunt sicut vestimentum sordidum. De impiis agit, quos praecedenti versiculo de nomine innuatur. Hebraeus ad litteram: Vertet se, sicut lutum, signatum impiorum; et stabunt sicut vestimentum. Impii dissipantur et evanescent, ut impressa luto nota, vel sillium; peribunt et destruentur ut trita vestis. Signatum eorum est elegans corporis habitudo, dignitas, potentia. Haec omnia dissipabuntur tam cito,

TERRA (1) INDICA MIHI, SI NOSTI, OMNIA. Latitudo terrae et hujus universi non eodem modo accipitur à philosophis ac mathematicis: illi enim ab Aristotele, lib. 2 de Caelo cap. 2, accipiunt ab ortu ad occasum; appellant enim orientem dextrum caeli, occidentem sinistram. Mathematici vero considerantes terram prout habitatur, definiunt latitudinem ab aequatore versus polos. Attamen hoc loco nec mathematicos nec philosophos consulendos existimo. Reor enim per latitudinem terrae *επιπέδου* omnem ejus dimensionem significari, id est, omnem illius ambitum, positionem, circumferentiam. Terrae autem consideratio multiplicem habet difficultatem: si enim de figurâ loquaris, alii globosam eam arbitrati sunt; alii latam, et ut tympanum expansam. Lege Aristotelem, lib. 2 de Caelo, cap. 15. Si ejus profunditatem inquiras: infinitam credidit Xenophanes Colophonius, ut Platarchus, lib. 5 de Placitis philosophorum, cap. 9, et 11, testatur. Sed Rabini, Paulus Ægidius lib. 2 in Hexameron, cap. 24, Burgensis ad cap. 1 Geneseos minorem aquâ; majori putavit PicoLominus, lib. de Quantitate terrae, Scaliger, exercitatio 39 in Cardanum, Comibricenses nostri, lib. 3 de Caelo, cap. 5, quæst. 5, art. 2. Stare terram cum philosophi ac theologi, tum mathematici omnes asseverant; at Nicæas Syracusanus illam volvi summâ velocitate existimavit; Thales aquis sustentatam more navigi veli, Philolaus verti in gyrum, Ponticus Heracleides et Ephanthus agi velat rotam; Democritus à primâ origine aberrasse, verum temporis decursu addensatam constituisse. De quorum opinionibus lege Aristotelem supra citatum, Platarchum, lib. 5 de Placitis philosophorum, cap. 15 et 15; Alcaligine obducta et abstrusissima explorata habes?

(Synopsis.)

(1) Considerasti, perpendistine, usque ad latitudines terræ? nemine es complexus, ut intellexisti plane, quanta sit terræ amplitudo, quam lata sit et spatiosa? *Judica, si nosti, totam eam*, scilicet terram. Alii: *Si nosti totum illud, quod te rogavi*, ut femininum sit pro nostro neutro. Quæsitî hujus hic posset esse sensus: An orbem terrarumque sic notum et perspectum habes, et omnes singulasque ejus regiones definire, et accuratâ delineatione vel minimarum, quas terre ambitus complectitur, partium, unamquamque suo situ, aspectu, limite, describere potis sis? Quousque e nos trâ quidem ætate, post tanta scientiarum incrementa, tot quaquaversum navigationis instituta, et peritissimorum geographorum solertia pertigit. Sed et si de solâ orbis terrarum dimensione verba sumantur, et quæ accepto magis obvia est et naturalis, tunc ingenue fateamur, rem, Jobi ævo, hominibus ignotam et inaccessam, tunc astronomorum calculis defœctam, consistant et in liquido constituant esse. Certe plura hoc capite, circa rerum aspectabilem naturam, tanquam homini impervia proponuntur, quæ latentibus sensibus humani ingenii reclusis industria. Ad istorum temporum, circa naturalis scientiæ investigationem valde radium, captum quasita accommodata sunt, que non idem minus compeccende Jobi temerarij atque audaciæ inserviant, et quando divinx gubernationis consilia exagitare et culpæ audeat. Equè magnâ enim circa terrarum et vel dimensionem, vel descriptionem, insectâ laborabat, quam si eorum utilitiam, hominum mentium in æternum futura, fuisset inaccessa. » Bouillier.

(Rosenmuller.)

bertum, lib. 2 de Caelo, tractatu 3. De ejus autem ambitu, quod magis rem presentem tangit, mirum in quâ varias abire sententias Hipparchus, Eratostenes, Ptolomeus, Alfraganus, Almeon, Thebitus, Fernelius, Ambianus, Cosmothoria. Lege Plinium, lib. 2, cap. 108, Macrobius, lib. de Somnio Scipionis, Bedam in libro de Reparatione temporis, Basilium, homil. 8 in Hexameron. Quo autem pacto illius magnitudinem comprehendant, lege Maroulicum, Ptolomeum in quinto Dialogo suæ Cosmographiæ, Joannem de Sacro Bosco, cap. 1 suæ Sphæræ, ibique Clavium nostrum. Cum igitur opinionum varietas tanta, tanta etiam incertitudo in singulis quæ ad terram pertinent difficultatibus, quid dicendum de universis? Bonè igitur ex terræ ignorance, quam tangimus, quam terribus et infere dux sapientiæ ignoracionem in Jobo concludit et infert Deus. Si enim terræ latitudinem quantum pateat nemo dimensus est, cum tamen finita sit; sapientiam infinitam quis dimetiatur?

Tropologicè S. Gregorius, lib. 29 Moralium, cap. 8, hæc de virtutum latitudine exponit. Virtus quippe ita animum dilatat, ut de rebus asperis et difficilibus gaudeat. Nisi enim virtus animum dilataret, nequaquam Paulus Corinthiis diceret, 2 Cor. 6, 15: Dilatamini et vos, et nolite jugum ducere cum infidelibus. Solerter verò intuemum est quod dicitur: Considerasti latitudinem terræ? Latitudo namque honorum interiorum nequaquam comprehenditur nisi causâ consideretur. Nam plerumque eos exterius inopia humiliat, penne cruciatibus angustat; sed tamen inter hæc semper interior fortitudo se usque ad speranda caelestia dilatat. Angustati Apostoli exterius fuerant, quando flagella sustinebant; sed in magnâ stabant intus latitudine liberi, qui apud se hæc eadem flagella in gaudium vertebant. Scriptum namque est, Act. 5, 41: Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Hanc latitudinem inter angustias Paulus invenerat, qui dicebat, Philipp. 4, 15: Scire autem vos volo, fratres, quæ circa me sunt magis ad profectum venerunt Evangelij, ita ut vincula meâ manifesta fierent in omni pretorio. Hanc latitudinem David inter angustias obtinebat, dicens, Psal. 4, 2: In tribulatione dilatasti mihi. Tunc itaque hæc terra, id est, sanctorum conscientia, dilatatur, cum mundi hujus adversitatibus exterius premitur: nam cum à presentis vite securitate repellitur, intus ad se impingitur, ut ad speranda superna tendatur: cùmque evagari exterius non permittitur, quasi in sinum suum revocata dilatatur. Sic ille. Hinc fit ut sancti in tribulationibus gloriantur, in fame, in siti et in infirmitatibus carnis exultent: qui licet gratiam induerint, cum tamen naturam non exuerint, non possent in his laboribus exultare, nisi eos affectus aliqui voluptate sentirent. Sicut enim visu non nisi lucidum aut coloratum percipiunt; et sicut auditu non nisi vox aut sonus auditur: ita voluntas non nisi de aliquâ voluptate aut consolatione lætatur.

Atque adeo sancti et justî viri in studiis virtutis exultantes, quæ insuavitate et amaritudine obruta apparent, non modicum in ejus voluptatem consolationemque

que percipiunt. Sed quid multis opus est? Sanè vera voluptas, quæ animum satiet et quiete, non nisi ex virtute percipiunt. Nam terrena omnia, cum summis labijs attingunt, dulcia videntur; at dentibus experientie mansa et deglutita, conscientie morsibus amarescunt. Virtus autem eminens conspecta ingenitâ suâ gravitate nonnullum timorem incutit; sed gustata et amplextata dulcescit. Stultum ergo est in alio quàm in verâ virtute et in studiis operibus gaudium et voluptatem inquirere.

VERS. 19. — IN QUÀ VIA LUX HABITET (1), ET TENEBRARUM QVIS LOCUS SIT. — VERS. 20. — UT DUCAS UNUMQUODQUE AD TERMINOS SUOS, ET INTELLEGAS SEMITAS DOMUS EJUS (2). Cùm lux et tenebræ alternatim status

(1) Ubi lux et tenebræ habitent, quæ advenit et recedunt, et sibi vicissim succedunt. Describuntur hæc stylo et figuris poeticis. (Menochius.)

IN QUÀ, etc. *Ubinam* (vel. *quæ*) est (vel sit) *via* in quâ, vel ubi, habitet, vel habitabat, lux? (Quamvis viatur ubi habitat lux? *Ubinam* est *via* ad locum ubi habitat lux?)

ET TENEBRARUM QVIS LOCUS SIT. Hæc verba exponuntur, 1° geographicè, de polis terre, quibus continua scis mensium lux, vel tenebræ, ut ubi quasi habitare dicatur lux et tenebræ propter diuturnam moram; q. d., India, si nosti, ubi dies sit longissimus, et ubi nox longissima. 2° Astronomicè. Sic Oriens quasi sedes lucis, et Occidens tenebrarum, est; et queratur de loco et tempore ortus et occasus solis, et dici et caeli longitudine. 3° Vulgariter et simplicissimè. An nosti unde lux ultra et tenebræ nocturnas proveniunt? Poetæ fluxerunt in mare ætherei solis, aliî, post motus se abscondere. Nos scimus illam, quando nobis nox est, antipodibus nostris lucere: sed cur Deus tot horas lucis nobis indulget, et quomodo motus ille constantissimè observatur, nescimus. Ignotum est quâ ratione ita Deus nature cursum et ordinem temperarit, ut non æqualiter ubique terrarum sit dies aut nox, sed hæc varient, etc., quod ex solâ Dei voluntate pendet. Rogat enim, sciatne quò sese abdat et recipiat lux cùm à nobis recedit, ut inde eam suo tempore, cùm voluerit, possit sumere, et rursum emergat. Alii: Tu ignoras locum, unde ego lucem et tenebras initio produxi: i. e., ignoras quomodo illi creaverim. Vide Gen. 1, 2, 5. Jobum Deus interrogatibus obruit, ad quantum minimam respondere nequit. Porro hinc vers. cum præced. jungunt: Si tamen terram nosti, (ut dixit v. præc.) indica quâ terre parte lux commoretur, et quâ tenebræ. (Synopsis.)

(2) Septuaginta: Si ducas me in fines eorum, ubi scilicet lux et tenebræ habitant. SEMITAS DOMUS EJUS, semitæ, quæ ad domum eorum ducit.

UT DUCAS, etc. *Quid* (vel ut) *capias*, vel *accipias*, vel *acceptis*, (i. e., acceptam ducas, *ut, acceptis dona*, etc., pro, *accepta dedit*, etc., et *capies carbonem*, etc., pro, *accipies et ponas*, etc. *Ut assumas*, i. e., sumendo ducas. *Ut perducas* omni (i. e., lucem, et tenebras; ut illud, unumquodque horum scilicet, suo tempore capias, ut illud adducas) *ad terminum*, sive *limitem suam*, unde rursum emergat, et ubi existat; lucem ubi erant antea; sic et tenebras suis vicibus; vel in *regionem suam*. Subaudiendum aliud ex præcedentibus. *An nosti omnem istam, quod acceptam collocaveris eam lucem quemadmodum est in ea regione*, et, ut sequitur, *quod intelligas semitas loci ejus?* I. e., scias ubi nam sit illis illi longissimus, et quando recedente lumine fiant illi noctes? q. d.: Non. *Ut ea revoces intra suos terminos*. *Quin perciperis horum unumquodque usque ad terminum suum*, i. e. planè, et sine exceptione. Ironice concessio, *revocata à sponione quæ habetur supra*, v. 5. Sic infra

horis velut è domicilio ad terram occupandam procedant et redeant, poetice pro libri hujus stylo interrogatur Jobus, ubi sit lucis et tenebrarum locus, quæ via, quæ recedens. Videtur enim obscuritas nocturna velum quoddam, quod nocte appertente explicetur, orbique terrarum injiciatur, summo manè replicetur, seponaturque in locum aditum, in solis occubitu resumendum. Et quidem res mira contemplantibus videtur lucis ortus, effusio, interitus, tenebrarum refusio, protensio atque discussio. Hinc ergo Deus Jobi ita redarguit ignorantiam, dicens: Si confidis te nosse omnia, ut mecum valeas disputare, et de singulis interroganti mihi reddere rationem, indica mihi ubinam sit locus determinatus et præcisus habitacionis ipsius lucis, et quis ex adverso sit determinatus et præcisus locus tenebrarum, ubi ab invicem dividuntur lux et tenebræ; ut sic unumquodque possit reducere ad suos determinatos limites, et micuicque sic præcisè suum assignare habitacionis locum; ut intelligas exactè singulos semitas, vel singulos angulos habitacionis ejus, tam lucis quam tenebrarum. Quemadmodum norunt homines ea que sibi familiaria sunt exactè distinguere, et singulis suis terminis loaque determinata assignare, dicentes: Hæc hujus est domus, illa illius; hæc est hujus possessio vel prædium, illa illius. Vide igitur, inquit, mi Job, an sic possis mihi determinata et præcisam invenire atque assignare distinctionem inter lucem et tenebras, ut sic probetur perfectio scientiæ tuæ: si enim in luce et tenebris, quæ quodidè sub oculis tuis versantur, id nequeas præstare, nullò minus in aliis occultioribus rebus id poteris, quæ latent aspectum tuum, vel non ita familiariter se quotidianè tibi offerunt. Ita Pineda, Titelmüller et Tirinus.

Tropologicè S. Gregorius lib. 29 Moralium, cap. 9: *Quid*, inquit, *lucis nomine nisi justitia accipitur; et quid per tenebras nisi iniquitas designatur? Unde quibusdam dicitur*, Ephes. 5, 10: *Eratis aliquando tenebræ, nunc*

40. 9. *Quin perciperis eam* (scilicet lucem) *usque ad terminum ejus; tollente eam intra terminum suum?*

ET INTELLEGAS, etc. *Et quid*, vel *ut* (vel *quid*, vel *aut* sit) *intelligas*, vel *intellexeris* (vel *observaveris*) *semitas domus* (i. e., loci) *ejus etc.*, i. e., quibus itur ad domum ejus, nempe lucis. *Ut ne noveris vias quæ ducunt ad domum eorum*; vel, ut nota sit illi via quæ eundem sit ut illa è suis locis petas, et in nostrum hemisphaerium reducas. Vel, semitas per quas in caelo graditur sol, i. e., lux, dum cursum peragat; ut callent per quem sol progressus sit, vel progressum certo, speciatim et privatim oculis designes. Alii sic vers. exponunt: An tu posses adducere lucem vel tenebras, illicque terminum constitulare, quasi sciens semitam per quam duende sint ad limitem suum? Hæc enim necias, latere etiam te ignorare quomodo felicitas et infelicitas disponende et terminande sint; et met, ut illud, ita et hoc committit dispositioni. Alii sic: Ut lucem et tenebras in suis sedibus constituas, et in domum suam ducas. Repetitur ad majorem explicationem, (Synopsis.)

Ut capias illud (hoc est, unumquodque eorum, nempe tum lucem, tum tenebras) *ad terminum ejus*, nempe ut è illa adducas unde emersura s erit; et *an nosti semitas domus ejus*, ut scilicet inde modo lucem, modo tenebras educaas. Sept.: *Et dicitur, ut etc. et quæ dicitur, loquerentur* (i. d. Cappelus.)

ut non solum gladium suum et fulgur non accendat, quando materia ei non prebatur, nec adest, sed etiam quando adest, gladium suum obsignet ac recendat, et veluti ab igne exhalationis peccatorum elonget, in misericordie sue thesauris illum reponens et veluti immergens, ne inflammetur: qui ob hanc rationem optime vocatur thesauri nivis et grandinis.

Sed dicet aliquis: Numquid in grandine thesauri esse possunt? Imò destructio esse videtur. Nam grandine adveniente absuntur omnia; et ideo Deus, volens terram Aegypti depopulari, grandinem misit; et *grando vastabat omnia*, Exodi 9, 25. Sed verè si ex grandine thesauri extrahi non possent, utique non diceret: *Numquid thesaurus grandinis asperisti?* Inimicus persequens grandini similis est, quia omnia vastare videtur, honorem, quietem, divitias et vitam; sed ingentes thesauri ex eo possunt extrahi, si ex amore Dei sustineatur, quinimo diligitur. Consultò autem non dixit Deus se grandinem congelare aut efficere, sed eà uti ad pugnam contra hostes; ex quo ingentes thesauri extrahit. Cùm enim nomine grandinis impij persequentes et impiè agentes intelligantur, Deus illorum voluntatem non facit pravam, nec in frigidissimum grandinem convertit (id enim operatur malitie frigiditas, que in illa reperitur); ipsa tamen Deus aptè utitur in die belli ad victoriam de inimicis suis reportandam. Sæpè namque per impios, tanquam immisso grandine omnia vastante, illos qui se offendunt punit: quo modo per reges Chaldaeorum Jerosolymam ejusque populum castigavit; qui et Assur propterea vocavit *virgam furoris sui*, Isaie 10, 5. Hoc ergo grandine agit contra offendentes se, inde magnos thesauri trahens: nam per hujusmodi flagella, virgam et persecutiones, eos qui peccaverant ad poenitentiam adducit, culpas eorum penis excutit, et trahit ut convertantur ad Deum punitentem, quem benignè agentem contempserant. Hoc nempe consideravit David videns Semei verba contumelie effluentem, et lapides contra se mittentem, quòd, quamvis Deus illius voluntatem non focisset iniquam, eà tamen uteretur ad vindictam de peccatis suis sumendam; quapropter non attendebat ad illa que Semei faciebat et dicebat tanquam ab ipso prodentia, sed tanquam flagella per que Deus illius delicta castigare intendebat; et sic diram illam persecutionis grandinem sibi in thesaurum convertebat.

Adde quòd etiam in improbis ipse Dominus thesaurus habeat; quia multos electos qui emendandi sunt, inter pravos esse cognoscit: quos in tempus hostis et in diem pugnae et belli preparat; quia eorum mirà conversione et inculpata vite exemplo et doctrinà sanctissimà omnes iniquos impugnat, et multos expugnat, uti in sancto Paulo et sexcentis aliis factum legitimus in vitis sanctorum et amabilis Ecclesie, quos non attingit hic commemorare.

Denique S. Hieronymus hic per nivem, quam adversarius immittit, varia tentamenta intelligit, quibus diabolus homines pulsat, et meritò mala, que diabolus suggerit, cum nive grandineque componit; nam aque frigore durate in nivem et grandinem coeunt

et rigescunt: non aliter diabolus nihil aliud intendit quam fugare charitatem, et animum nostrum frigore in lapidem vertere. Ceterùm hanc nivem et grandinem Deus thesaurus vocat, quia omnia illa, que diabolus in nostram perniciem molitur, Deus in nostram utilitatem vertit. Et pulcherrà similitudine in verbis desumpta id evincit. Nempe nix que in segetum perniciem missa videbatur, multam utilitatem satis adfert: nam dum terram operit, neque calidas exhalationes effluere sinit, magis eam fovet; tum etiam dum sensim liquefit, terram uberius utilisque quam imber imbuit. Quamobrem pulcherrè cum nive tentatio componitur, quia videtur quidem malum inferre, sed plurimas adfert utilitates. Hoc autem efficere dicitur in *diem pugnae et belli*; id est, ut hæc ratio de hostibus suis triumphet. Cogit enim Deus diabolum inservire profecti nostro spirituali: nam dum mala nobis immittit, plurimas nobis utilitates invitus accersit; quapropter eum suis armis expugnat. Ita S. Hieronymus, cujus ista verba sunt: *Sub nivis nomine præfiguratum hoc loco corpus adversariarum potestatum, colligari quod à charitate Dei longè discessit. Nos thesaurus, qui, per æmignata, nives et grandines nominati sunt aut Deus se preparare in tempus hostis.*

VERS. 24. — PER QUAM VIAM SPARGITUR LUX (1), DIVIDITUR ÆSTUS SUPER TERRAM. Variè sunt loci hujus interpretationes propter Hebræa verba, quæ ambigua sunt. Nam quod *Vulgatus lucem vertit*, in Hebræo est *אור* or: que vox et *tamen* et *pluviam* significat. Quod verò *æstum* interpretatur, Hebræicè est *אש* as: quæ vox præter *æstum* significat *curam* ventum. Quare Chaldaicus vertit hoc modo: *Per quam viam suscipitur lux, dispergit se ventus orientalis super terram?* Quocirca ventus idem subsolanus vocatur, quòd ab ortu solis perficit. Ceterùm cum vox *אש* or significet etiam *exhalationem*, quòd facillè lumen concipiat, quidam ex Hebræo vertunt: *Per quam viam spargitur exhalatio, dividuntur venti subsolani, et cometa que ex illa fiunt?* Septuaginta autem non exhalationem neque lucem, sed *pruinam*, et non subsolanum, sed *Noræ*, Austrum ventum traduxerunt in hunc modum: *Ὁὐτος ἐστὶν ἀνατολικὸς πνεῦμα, ἃ διασπείρει τὸν Νότον ἐπὶ τὴν γῆν ἀκαθάρτων; Unde autem procedit pruina, aut dispergitur Auster in eam que sub celo?* Id est, quis pruinae et austrum fecit? Quæ interpretationes omnes licet sint aptæ contextui, sicut Pineda noster hinc declarat; vulgata tamen lectio cæteris merito præferenda, quæ et propriè intelligenda de lucis divisione

(1) Vel solis lucem, vel fulguris intelligit. Aliqui etiam interpretantur de igitis impressionibus et accensis exhalationibus, que per aerem discurrunt.

ÆSTUS. In Hebr. est *quædam*; significat ventum urentem et æstum facientem. (Menochius.)

Quia viâ dividitur *אש* lux; hoc est, quo pacto diffunditur per aerem lumen solis; Septuag. : *Ὁὐτος ἀκαθάρτων ἐστὶν ὁ πνεῦμα*, hoc est, pruina; legitur *אש* quod pruina significat, et sic reddiderunt mox infra, vers. 29: non enim ignoramus quid significet *אש*. Et spargitur *אש* ventus orientalis super terram. *Vulg. æstus*, at id non significat *אש*, melius itaque Septuag. *ἀστρον*, auster sive notus. (Lud. Cappellus.)

et astis partitioe mirabili, quam necesse est à mortalibus tenuiter cognosci, vel etiam ignorari. Sunt enim quedam loca ubi rarò nubes coeunt lucemque adiunant; alia item ubi frequenter cœlum atris nubibus obducitur, et serena solis facies absconditur. Sunt item quedam loca loca torrida, alia diversis gradibus astu hiantia vel algore rigentia; quorum exactas rationes, et cur à Deo ita statutum sit, planè nescimus.

Tropologicè hæc lux, que super terram humani cordis spargitur, et hic æstus, qui super eandem terram dividitur, non sunt aliud quam perfectio virtutum; que sicut vera lux hominem de agendis et omitendis illuminat, et sicut verus æstus et acedie frigus omninò consumit, et mentem ardore charitatis inflamat. Ista lux atque iste æstus nescit humana ignorantia per quam viam aut spargatur in nos, aut quæ mensurâ dividatur, secundum illud quod in Joanne legitur, cap. 5, 8: *Spiritus ubi vult spirat, et nescis unde veniat, aut quò vadat. Sic est omnis qui notus est ex spiritu*. Profectò in hæc luce, quam Dominus hoc loco commemorat, sanctus Pater Gregorius, lib. 29 Moralium, cap. 12, sanctitatem intellexit, cum ait: *Dic quo ordine justitiam meam oculis similibus cordium infundo, cum et per accessum non video; et tamen visibilia opera hominum invisibiliter immuto; cum unam omnemque mentem modo hæc modo illà virtute irradio; et tamen per sparsam lucem adhuc ex parte aliquà eam in tentationis tenebris remanere permitto? Requiritur homo nesciens per quam viam spargitur lux. Ac si aperte dicatur: Dum dura corda emollio, dum rigida inflecto, dum aspera mitigo, dum frigida accendo, dum debilita roboro, dum vaga stabilio, dum mutania confirmo, intueri, si tales, incorporaliter veniens quibus eu mentibus illustro. Hæc quippe omnia non facta cernimus, et qualiter intrinsecus efficiuntur ignoramus. Ita S. Gregorius: qui duplicem questionis partem, quæ Deus Jobum urget, pro nobis exponens, ubi prius de luce sic inquisivit, quam scilicet viam capiat, dum ad nos de celo venit; subdit etiam aliam de viâ quam æstus agit, dum nobis se objicit: et sicut per lucem virtutem, ita per æstum laborem intelligit. Itaque post lucem statim æstus adest; quia virtutis studium multis difficultatibus implexum est. Ubi enim primum à Deo in intellectum nostrum celestis gratiæ lumina infunduntur, statim à diabolo in voluntate quædam inferorum incendia excitantur. Sic enim D. Gregorius, loco citato, ait: *Cùm divina lux in mentes humanas spargitur, mox ab occulto adversario contra fulgentem mentem tentamenta succrescunt. Et statim: Hostis namque calidus quos justitiæ luce splendescere conspiciunt, eorum mentes illicitis desiderijs inflammare contendit. Et rursum: Post lucem ergo æstus suscitatur, quia post illuminationem divini muneris tentationis certamen augetur, etc. Ubi B. Gregorius annotat aptè Deum hæc duo conjunxisse, sparsionem lucis è celo, et ardorem astis super terram. Nam hoc ipso quòd Deus è celo lumen spargit, quo aliquem illustrat, et fulgore sanctitatis clarum facit, mundi rectores aut principes tenebrarum, qui in terram missi dicuntur, rabido æstu**

inflammantur, accenduntur atque excitantur, à contra eum agant et perdant: et eo ipso quòd quis boniorum operum claritate lucet, astus ardoris invisibilis succedat demonem, ut variis diversisque modis illum expugnandum assumat. Præcipua enim causa, ut sæpè demonstravit D. Basilii, ob quam diabolus nos expugnare contendit, est invidia: nec enim ferre potest, ut homo vilis vermiculus è pulvere terræ conditus, ad eam perveniat beatitudinis et gloria celsitudinem, quam illo, qui excellentiorem habet naturam, amittit. Rectè igitur observavit B. Gregorius id quod Deus dixit ad beatum Jobum: *Dividitur æstus super terram*, intelligi aptè de astu tentationum, qui dividitur super terram; quia non una eademque tentatio diabolus impetit omnes homines, sed diversis, juxta positionem quam quis in unoquoque videt. Ceterùm quale sit lumen seu lux animæ vide superius, cap. 24, vers. 15, amplius explicatum.

VERS. 25. — QUIS DEBIT VEHEMENTISSIMO IMBRI CURSUM (1), ET VIAM SONANTIS TONITRUI. — VERS. 26. — UT PLEBERET SUPER TERRAM ABSQUE HOMINE (2) IN DESERTO, UBI NULLUS MORTALIS COMORATUR. — VERS. 27. — UT IMPLERET (5) INVIAM ET DESOLATAM, ET PRODECERET HERBAS VIRENTES? Quasi dicat: Numquid assecutus es, quis nimbo aut turbini cursum dederit et impetum vehementem, aut tonitruum, quò se late diffundat, viam aperuerit, ut imbrem effundant in ipsam etiam solitudinem, ubi neque mortalium ulus conuoratur, et ibi convestiant et exhalarent agros, unde ad homines nulla possit provenire commoditas? Vide que superiori capite et cap. 28, vers. 26, de imbri et tonitruo dicta sunt.

Allegoricè imber vehementissimus et sonans tonitruum nihil aliud est quam prædicatio Evangelica, que instar imbris corda hominum rigat, et instar tonitruum mentes impiorum extret. Desertum autem sunt mundani homines, mundi et seculi nomine si-

(1) In Hebræo: *Quis distribuit inundationi dices?* sic vocat eas partes cœli per quas imber erumpit. (Grotius.)

Quis divisit inundationi (hoc est, imbri vehementissimo, à quo fiunt fluviorum exundationes) *aqueductum*, hoc est, viam quæ deluatur, sicut aqua derivatur per aqueductum, et viam *אש* fulguris tonitruum, que tonitruum precedunt, uti idem quòd *אש*, ut 222 idem quod *אש* aliaque ejusmodi sexcenta; *אש* autem videre significat, fulgetris autem nihil visibilis, quia nihil magis fulgidum, itaque *אש* videtur omninò esse ignitum quod precedit tonitru Septuag.: *Ὁὐτος κολοσιαῖος* tempestatis, Aquila: *ὁ*; *ἀπὸ τοῦ ἑσπεροῦ*, Symmach.: *Ἐσπεροῦ*; *βροντῆς*; *Vulg.*: *Sonantis tonitruum*. Atqui *אש* neque *κρῖνον*, neque *ροσος* significat, sed *fulgur*. (Lud. Cappellus.)

Il faut remarquer ici dans la Vulgate le génitif *tonitruum*, tandis que le substantif *tonitruum* est regardé généralement comme étant indéclinable. Mais nous voyons dans Sionne que le Philopophe (N. O. II, 30) que les anciens disaient *tonitruum*. Antiqui aut *tonitruum* dicebant, aut *tonum*. (Drach.)

(2) Terram desertam, et que nullos habet homines, à quibus colitur. (Menochius.)

(5) Implet, humore molliret, et fecundam redderet, quod ad liberalitatem, et magnificentiam Dei pertinet, qui in desertis etiam herbas alit nemini profuturas. (Menochius.)